

תכליתה של עירוניות בשמירה על איכות הסביבה

ראיון: שלמה לחיאני
ראש עיריית בת ים

1 באוגוסט, 2012

גיליון סתיו 2012 / כרך 3(3)

[המילה האחרונה](#)

מאמר זה עבר שיפוט עמיתים

ציטוט מומלץ

לחיאני ש. 2012. תכליתה של
עירוניות בשמירה על איכות
הסביבה. *אקולוגיה וסביבה* 3(3):
290.

שלמה לחיאני, ראש עיריית בת-ים | צילום: © Lavi Shiffman, Wikimedia, CC BY-SA 3.0

איכות סביבה בעיניי היא המשימה הלאומית בה"א הידיעה שהמנהיגות הפוליטית נושאת בה. ראש עירייה הוא נציג ציבור שנבחר בעירו, ולדעתי הדבר החשוב ביותר הוא ניהול ושמירת איכות הסביבה בהגדרתה הרחבה, שכן מזמן חלחלה ההבנה שאיכות סביבה היא לא רק ניקיון וגינון ואפילו מחזור, אלא מושג שמקפל בתוכו תרבות, התנהגות, התנהלות, קיימות ועוד.

הערים הגדולות הן המקום שרוב אוכלוסיית העולם נמצאת בו כיום. לראשי העיריות יש אחריות על האנשים הללו. התכלית האמיתית שלהם היא ליצור מרחבים בטוחים שיספקו הזדמנויות ומפגשים, אך יתחשבו בדורות הבאים – להשתמש בצורה מושכלת במשאבי העיר בהווה ולהשאיר פתח לצרכים לא צפויים בעתיד. לדוגמה, בתכנון שכונת מגורים חדשה בדרום בת-ים, ששטחה 600 דונם, הוחלט להשאיר 10% ממנה כשטח לא מתוכנן ('שטח חום') לטובת הדורות הבאים. כל הזמן מלווה את עשייתו הדיסוננס בין פיתוח וקדמה לבין שמירה על הקיים. לדוגמה, אחד הנכסים החשובים של כל עיר הוא הטבע שלה (לא במובן הישן של המילה, אלא במובן החדש) ועליו צריך לשמור. בבת-ים, חוף הים הוא משאב הטבע החשוב ביותר. יש לו ערך סביבתי וכלכלי למרקם החיים באזור כולו. ולכן, חשוב מאוד לשמור על איזון נכון בין פיתוח העיר והמשך מינופה, לבין שמירת

חוף הים כנכס ציבורי טבעי. כדי להשיג מטרה זו שמרנו על אפשרויות פיתוח ענף המלונאות על החוף, אבל דאגנו להרחיק את המלונות מקו המים ולשנות את מבנה המלונות, כך שיישארו יותר מרחבים לציבור ולא תיהרס "מערכת הקירור" הטבעית. הנהדרת שיש לעיר מהים.

עיר היא דבר אורגני. כמו כל גוף שקיים בטבע, כמו הנחש המשיל את הנשל, עיר צריכה כל הזמן לשמור על ערך ההתחדשות. התחדשות עירונית מושגת באמצעות חידוש מבנים, חידוש של שטחים ציבוריים, חידוש רעיוני ויצירתי של מרחבים ציבוריים, והכי חשוב – השמשת מרחבים ציבוריים שאינם בשימוש (בגלל היעדר נגישות, שבילים או תאורה). המרחב הציבורי הוא האתגר הגדול ביותר שלנו. בביאנלה הבין-לאומית לאדריכלות הנוף עירוני (שתיערך בבת-ים בפעם השלישית בשנת תשע"ג) אנחנו מנסים לגרום לחשיבה מחודשת לגבי האופן שבו השימושים השונים במרחב הציבורי משפיעים על יצירת הזדמנות הביאנלה לימדה אותי שאין גבול למחשבה האנושית, ושאנחנו יכולים ליצור עולם וחברה טובים יותר, בתנאי שנשתמש בחוכמת ההמונים. ככל שאתה פתוח יותר לשמוע, תוכל לעצב מקום טוב יותר.

לרשויות המקומיות יש תפקיד מכריע וקריטי בקידום ההגנה על הסביבה בישראל. אנו חיים בעידן של ממשלה שלא עושה הרבה, וזאת בניגוד לראשי העיריות שרוצים לראות תוצאות עוד בימי חייהם. שר פעיל ואכפתי, כמו גלעד ארדן, מתאמץ מאוד להצליח, אך נאלץ כל היום לעסוק במלחמות. שחרור הרסן, הבריורקטי בעיקרו, של השלטון המרכזי ומתן אפשרויות לראשי העיריות לפעול, גם תוך ניסוי וטעייה, יאפשרו התקדמות רבה, גם בתחום איכות הסביבה. לדעתי, כל תחום התפעול בנושאי איכות הסביבה צריך להיות באחריות השלטון המקומי, ואת תפקיד משרדי הממשלה צריך לצמצם לרנוגלציה. דוגמה לתקיפת תהליכים – באמצעות שותפות בשפד"ן, בתים מטהרת מים באיכות שלישונית. אין בעיה להעביר אותם לעיר, ואין בעיה לאגור אותם. אך העירייה נאלצת להוציא מיליוני שקלים לקניית מים, כי שנים אנו מחכים לאישור משרד הבריאות להשקיית גינות העיר במים המטוהרים, כנהוג בכל העולם. בערי ישראל יש כ-2,000 דונם ירוקים שעלות השקייתם מיליוני שקלים, אבל אין עם מי לדבר.

בתים היא הרשות המקומית הראשונה שחתמה על הסכם עם תאגיד ת.מ.י.ר. באשר להפרדה ולאיסוף פסולת בהתאם לחוק האריות. כבר כיום יש בעיר 3,000 משקי בית המפרידים את הפסולת לשלושה זרמים עיקריים (רטוב, יבש ואריות), נוסף על 25 מרכזי מחזור קהילתיים ברחבי העיר. אני מאמין שרשויות מקומיות צריכות להתגייס לטובת האינטרס הלאומי הזה, ולכן הייתי הנחשון שקפץ לים. עיריית בת-ים בוחרת להעז ולהוביל תהליכים ראשוניים כדי ליצור מציאות של עשייה ושינוי. אבל לצד זה אני אומר שדרישה מהרשויות לשאת בעול כלכלי של פעילות המחזור, תגביר את הפערים – העשירים ימחזרו, העניים לא. לא צריך ליצור מציאות שהחוק לא מטיל בה עול על הרשויות, אלא לגרום לכך שאנחנו כמדינה נתגייס לתהליך, עם כל הכרוך בכך.

הייתי רוצה כי בעוד 10 שנים יפעל בבת-ים מתקן להתפלת מי ים, שיופקו מניצול אנרגיית הגלים. לא רק שהמים יספיקו לצריכה הביתית של כל 220,000 התושבים (שיהיו בעיר בעוד עשור) ולהשקיית הגינות, ושזה כלל לא יעלה לעיר כסף, בתים תוכל גם לתת שירות אזורי לחולון ולראשון לציון.